

el men. *nyefa* 'broma' és una variant moderna de la forma *nyafa* que es documenta en la llengua als finals del S. xv; n'hi ha un exemple en el text val. de *Brama dels Llauradors*: «Y l'altre a la burla - li posa nom *nyajfa*, / Y ab un cudolàs - lo chafa y esclafa» (v. 188, *Canç. Sat. Val.*, p. 231). Després trobem *nyafar* 'burlar' en la versió del S. xvi del *Llibre de Job* de Jeroni Conques, que era de Lluçena (Maestrat): «Y sens açò los hòmens peccadors me menysprehen, als quals si fas cortesia [n]yafen y trahen de mi scarn» (cap. 19, 18, ed. Bibl. Torres Amat, Barcelona 1976, p. 62), un altre exemple en cap. 11, 3, p. 51, i a més la forma *nyafadors* 'burladors' en cap. 17, 2: «no-m justificaria si no fossen *nyafadors* los que ab mi tracten, y la mia vista a descubert, mentres estos me aturmentaven, los scarns de aquells» (p. 59).

Finalment, *nyaf* i *nyap* expressen a Mall. l'onomatopeia de l'acte d'agafar una cosa amb violència i sobtadament: d'on *fer nyaf* o *nyap* 'agafar sobtadament', *nyafa* 'mordala, pinça del cranc'. Notem també *nyiflar* 'prendre d'amagat o per sorpresa', que *AlcM* dona al Rosselló amb un exemple de Saïsses.

¹ Comp. it. anticuat *gnaffa* «meretrice o birba o di naso schiacciato», *gnaffe*, una exclamació vulgar de burla, documentats en els autors dels Ss. xvi-xvii; relacionat amb aquests és el sicil. *gnefu* «uomo goffo, dappoco»; tots del radical *nyaff-*. — ² Notem *nyofla* 'mentida', usat a la zona de Monòver: «--- de unes mans passa a atres --- Vull di[r]-te que va rodan com una *nyofla*, de boca en boca» (A. Martínez, *Canyissaes*, 89); amb el sentit de 'mentida' inclòs en el glossari de *L'Oncle Canyis* (p. 154), del mateix autor. — ³ Hi ha també *nyiffles!*, interjecció de negació, equivalent a 'de cap manera', usual a Menorca i ja en Febrer i Cardona; notem, a més, altres interjeccions expressives del mateix sentit: *nyècalis* a Valls (Camp de Tarr.) i *nyèclits* a Eivissa, però normalment en el llenguatge infantil.

Nyaular, *nyaulit*, V. *nyau-nyau* *Nyaupir*, V. *glapir* i *nyau-nyau* *Nyaure* o *nyaver*, V. *haber* *Nyaus*, V. *nyau-nyau*

NYÈBIT, mot d'origen incert. □ 1.ª doc.: *D*Ag.

Aquest diccionari el dona en el sentit de 'trinxe-⁴⁵raire, noi vagabund', però es diu també despectivament de 'persona que no té la menor distinció, gens de sentiments elevats' (*D*Fa.); Givanel l'inclou amb el significat de 'pillet' en el seu vocabulari d'argot de Barcelona amb un ex. de l'escriptor Ll. Millà (1894);⁵⁰ fou emprat per Coromines en *Presons imaginàries*: «I el del calabós cinc feia baixar al pati un cordill, el *nyèbit* hi lligava' els pantalons, que gairebé sempre es venien» (*O. C.*, p. 854). *AlcM* duu, a més, aquestes accepcions de sentit semblant: 'noi presumit de poca vàlua com a persona física o moral' (*Emp.*, *Garr.*, *Ba-⁵⁵gà*), 'noi qualsevol' en to despectiu, i '(home) ximple, mancat de seny' (*Emp.*), 'home que no serveix per a res' (*Tort.*), i a més 'llautó' en el llenguatge dels dra-⁶⁰païres i trinxeiraies barcelonins. Es tracta clarament

d'un mot de to popular i d'argot, i evidentment d'ús limitat al Principat.

El seu origen és problemàtic: Wagner (*Notes l'argot barc.*, 75) es preguntava si tindria relació amb el fr. *nep* o *nèpe*, designant un tipus d'estafador jueu, mot que Sainéan (*L'argot ancien*, Paris 1907) volia associar amb el fr. dial. *nièpe* 'vespa'; més concreta era, emperò, la semblança que va assenyalar Spitzer amb el sic. *gnefu* «uomo goffo, dappoco», fr. argot *gniaf* «imbécile», «celui qui fait mal d'ouvrage, qui le gâche» (*ZRPb.* 1, 1930, 255). El mot sicilià per la seva banda presenta afinitat amb l'it. anticuat *gnaffa* «meretrice o birba», i *gnaffe*, una exclamació vulgar de burla, que Petrocchi documenta en els autors dels Ss. xvi-xvii. Aquestes paraules semblen ser fetes damunt l'arrel expressiva *nyaf-* o *nyef-*, que també van ser productives en cat.: *nyafa* 'burla, befa' (fi S. xv), *nyafar* 'burlar' (S. xvi), i *nyefa* 'burla, befa', usual avui a Men.; *nyifes*, una expressió burlesca (Mall.), *nyiffles*, una expressió de negació (Men.), i a més: *nyefeta* 'persona pobra d'esperit' (Men.), i *nyeuja* (adj. f.) dita de la 'dona cançonera' segons *AlcM* al Pla de Llobregat; veg. *NYAUFAR*.

El conjunt d'aquests mots romànics i catalans fa pensar si *nyèbit* no seria una paraula procedent de la mateixa arrel, un *nyèfi(t)* (cf. *nyefeta* 'persona pobra d'esperit') o bé d'un **nyèpi(t)* amb el sentit de 'el que roba d'amagat' (cf. *fer nyaf* o *nyap* 'agafar sobtadament', *NYAUFAR*),¹ i si en realitat **nyèpi(t)* fou el punt de partida el canvi de la -p- en -b- no presentaria gran problema. Necessitem però més dades per a prosseguir aquesta pista que hem de deixar de moment per estudi.

D'altra banda, s'ha de notar que *nyèbit* forma un cas a part al costat dels esmentats mots romànics i catalans amb la seva terminació -èbit, rara i obscura. Aquest «sufix» apareix a més en *esquitllèbit*, un altre mot poc difós que s'usa en algunes parts del Principat (per ex. Camp de Tarr.) en la locució adverbial *d'esquitllèbit* 'd'esquitllentes', 'de biaix' (n'hi ha exemples en autors com NOLLER i Pin i Soler) i a més a Mall., on com a subst. significa 'obertura o ferida a la cara' i al poble de Santanyà de la mateixa illa es diu de 'persona insignificant' (*AlcM*). En tractar de l'origen d'aquest mot (*ESQUITLLAR*) es va fer constar que per a la formació tan estranya calia admetre una absorció popular, amb metamòrfosi, d'alguna frase llatina que contingué un verb, probablement en llatí eclesiàstic, mal entès per la gent ignorant i assimilat progressivament a *esquitllar*, i com a una possibilitat es va suggerir *squalebit* entès com 'serà irregular, aspre, grofolut' (més dades en III, 700b13ss.). En el cas de *nyèbit* ens trobem en una situació semblant amb cap altra solució visible, i ben mirat aquest mot presenta una consonància sàvia inconfusible, fent l'efecte de pertànyer al grup de llatínismes o pseudo-latinismes tipus *ignoramus*, *llarguidemus* (dit de 'l'home alt i llargarut' a Eiv.), el cast. *piscolabis* (format de *pizcar* amb imitació dels futurs llatins com *cibabis*, *sustentabis*).⁶⁰ Seria *nyèbit* d'*igniebit* o *ignebit* 'el qui encendrà (les